

Lapin ELY-keskus
PL 8060
96101 Rovaniemi
kirjaamo.lappi@ely-keskus.fi

LAUSUNTO

10.10.2016

Dnro 0691/2016

Asia: Paliskuntain yhdistyksen lausunto YVA-ohjelmasta

KEMIJÄRVEN BIOJALOSTAMO YVA-ohjelma

Kemijärven biojalostamon YVA-menettely on käynnissä. Jalostamo sijoittuisi Kemijärven Patokankaan alueelle entisen Stora Enso Oyj:n sellutehtaan alueen pohjoispuolelle. Tehtaan puunhankinta-alueen on suunniteltu ulottuvan Koillismaalta Inariin. Tehdas käyttäisi kuitupuuta noin 2,9 miljoonaa kiintokuutiota vuodessa. Teollisuusalueella sijaitsee jo saha, jonka tuottamaa haketta uusi jalostamo pystyisi myös hyödyntämään. Jalostamon tuotteita olisivat mm. erilaiset sellut, sokerit (liikennepolttoaineisiin), sähkö, lämpö, biokaasu, maanparannusaine ja mäntyöljy. YVA-menettelyssä tutkitaan kolmea vaihtoehtoa. VE0: Biojalostamohanke jätetään toteuttamatta. VE1: Biojalostamo, jonka selluntuotantokapasiteetti on 500 000 t/a ja lisäksi tuotantoa vastaavat sivutuotteet (mäntyöljy, tärpätti ja sähkö) sekä biotuotteet (MCC, biokaasu ja maanparannusaineet). VE2: Sellutehdas ilman biotuotteita, joka tuottaa sulfaattisel-lua ja liukosellua ja jonka tuotantokapasiteetti pelkkää sulfaattisellua tuottaessa on 500 000 t/a.

Hanke sijoittuu Hirvasniemen paliskuntaan. Hankkeen vaikutusalueena on kuitenkin koko itäinen poronhoitoalue, jolle puunhankinta ulottuu.

Ympäristövaikutusten arviointimenettely

Poronhoitolaki (PHL 848/1990) turvaa poroelinkeinoon asemaa ja alueidenkäytöllisiä edellytyksiä poronhoitoalueella. Poroilla on hankkeen suunnittelualueella poronhoitolain 3 §:n mukainen vapaa laidunnusoikeus maan omistussuhteista riippumatta. Vapaa laidunnusoikeus on elinkeinoon toimintaedellytysten perusta. Poronhoitolaissa säädetään neuvotteluvollisuudesta suunniteltaessa valtion maita koskevia poronhoidon harjoittamiseen vaikuttavia toimenpiteitä (53 §). Myös valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) osana maankäyttö- ja rakennuslain (MRL 132/1999) mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää, turvaavat poronhoidon alueidenkäytöllisiä edellytyksiä. Itä-Lapin maakuntakaavan (2004) suunnittelumääräys edellyttää seuraavaa: ”Porotalouden sekä muiden luontaiselinkeinojen toiminta- ja kehittämisedellytykset on turvattava. Metsätaloutta, turvetuotantoa, matkailutoimintoja ja loma-asutusta suunniteltaessa on otettava huomioon porotaloudelle tärkeät alueet. Suunniteltaessa valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa.”

Poronhoito on toiminta-alueellaan laaja-alainen maankäyttäjä. Paliskunnan toiminnalliseen ympäristöön kuuluvat erilaiset laidunalueet (kesä-, talvi-, rykimä- ja vasoma-alueet), ja niille siirtymiseen käytettävät alueet, sekä paliskunnan poronhoitotyöhön liittyvät toiminta-alueet ja infrastruktuuri (kuljetusreitit, erotusaidat, kämpät, laidunkiertoaidat ym.). Eri alueiden merkityksen suuruus vaihtelee paliskunnan sisällä. Kaikki muu maankäyttö poronhoitoalueella vaikuttaa enemmän tai vähemmän poronhoidon harjoittamisen edellytyksiin. Poronhoitoalueella maankäytön yhteensovittaminen on siksi keskeinen kysymys. Myös muualla kuin suoraan valtion mailla tapahtuvalla maankäytöllä on yleensä jonkin asteisia vaikutuksia paliskunnan toimintaedellytysten jatkuvuuteen. Tästä syystä poronhoitoalueella maankäytön suunnittelua on suositeltavaa toteuttaa erilaisilla osallistavilla suunnittelu- ja neuvotteluprosesseilla, vaikka ei olisikaan kysymys valtion maista, missä neuvotteluelvoite tulee lakisääteisenä. Tällä tavalla poronhoidon alueidenkäytölliset edellytykset voidaan turvata.

Kaavoitus ohjaa hankkeen toteutusta ja rakentamista. YVA-menettelyn ja osayleiskaavoituksen suhde sekä aikataulutus olisikin hankesuunnittelussa tuotava selkeästi esille ja yhteensovittettava siten, että mahdolliset poronhoitolain mukaiset neuvottelut järjestetään järkevään ajankohtaan. Osayleiskaavan aikataulutusta ei ollut YVA-ohjelmassa tai ainakaan se ei ollut helposti löydettävissä.

Hankkeen vaikutukset poronhoitoon

Hanke sijoittuu Hirvasniemen paliskuntaan, olemassa olevan teollisuusalueen pohjoispuolelle. Hankkeelle on varattu 150 hehtaarin alue, mutta YVA-ohjelmassa ei sanota onko tämä aluetarve kokonaan uusi vai tuleeko osa jo rakennetulle alueelle. Itse tehtaan sijoittaminen aiheuttaa kuitenkin jonkin asteisen laidunmenetyksen Hirvasniemen paliskunnalle. Alueen merkitys poronhoidolle tulee selvittää YVA-menettelyssä.

Negatiivisia vaikutuksia poronhoitoon voi olla voimajohdon rakentamisella, lisääntyvällä liikenteellä ja metsien hakkuilla, mikäli hakataan vanhoja metsiä talvilaidunalueilla. Mitä pohjoisemmaksi puunhankinnassa mennään, sitä enemmän paliskuntien alueilla on vanhoja metsiä, joissa poroja pidetään luonnonlaitumilla talvellakin. Toisaalta nuorten kasvatusmetsien harvennukset ovat jäljessä viime vuosien heikon kuitupuun kysynnän vuoksi, joten jos hanke lisää näitä harvennuksia, kuten se todennäköisesti tekee, tuo se positiivisia vaikutuksia porolaidunten tilaan ja käytettävyyteen. Esimerkiksi jäkäliköiden elpyminen vaatii valoa. Ylitiheissä metsissä poronhoitotyöt kärsivät huonosta näkyvyydestä ja maastoajoneuvoilla liikkuminen on vaikeaa.

Liikenneverkkoa tullaan osittain parantamaan ja mahdollisesti rakennetaan uusi silta. Näistä ei aiheutune haittaa poronhoidolle. Rekkaliikenne jalostamolle tulee olemaan noin 190 rekkaa päivässä (x 2 eli toiseen suuntaan menevät rekat). Lapin ELY-keskuksen selvityksen (2011) mukaan raskas liikenne aiheuttaa ajosuoritteeseen suhteutettuna kaksinkertaiset porovahingot verrattuna henkilöautoliikenteeseen (10 % ajosuoritteesta, 20 % porovahingoista). Porokolarit voivat siten lisääntyä riippuen käytetyistä tieosuuksista. Myös rautatieliikenteen lisääntymisellä voi olla vaikutusta porokolareihin. Nyt kun Rova-

niemi-Kemijärvi -rataosuuskin on sähköistetty, porovahingot voivat lisääntyä siksi, koska junat ovat hiljaisempia. Vahinkoja voi tapahtua myös itse teollisuusalueella, mikäli poroja ohjautuu sinne jostain syystä. Keskikesällä etenkin hirvasporot etsivät räkkäsuojaa vertaimevien hyönteisten aiheuttamalta kiusalta joskus yllättävistäkin paikoista (hiekkakasat, soramontut, saha-alueet ym. avoimet alueet). Eri-laisia vahinkoja tulee arvioida YVA-selostuksessa.

Yksityiskohtaisemmat huomiot

YVA-ohjelmassa kerrotaan, että hankkeen sijoittamista aiotaan kuvata kartoilla ja sanallisesti suhteessa porolaitumiin ja poronhoidon toimintoihin. Konsultilla on käytössään poronhoidon paikkatietoaineistot Hirvasniemen, Pyhä-Kallion ja Sallan paliskunnista. Sen voidaan katsoa olevan riittävä alue tarkempaa laidunalue-tarkastelua ajatellen. Paliskuntain yhdistykseltä saa kaikkien paliskuntien raja-aineiston, mikäli sitä tarvitaan laajemmassa vaikutusalue-tarkastelussa (puunhankinta-alue). Karttatietojen lisäksi alueen poronhoidollisen merkityksen määrittäminen vaatii yhteistyötä asianomaisen paliskunnan kanssa.

YVA-ohjelman mukaan vaikutuksia aiotaan arvioida ”mm. Paliskuntain yhdistykseltä saatavien tietojen avulla”. Yhdistyksen lisäksi tulee haastatella ainakin Hirvasniemen paliskunnan edustajia. Myös hankkeen vaikutusten merkittävyttä voi samalla arvioida yhteistyössä paliskunnan kanssa. Myös muilta lähialuepaliskunnilta tulisi selvittää ainakin liikennevahingot ja niiden tyypilliset tapahtumapaikat. Paliskuntain yhdistyksellä on tilastot liikennevahingoista (maantie ja rautatie) paliskunnittain, mutta tarkemmat kolarialueet tulee selvittää ja miten kolarimäärät tulisivat mahdollisesti kasvamaan, kun raskas liikenne lisääntyy. Metsänhakkuiden vaikutuksista poronhoitoon kannattaisi haastatella asiaa tutkineita porolaiduntutkijoita, esimerkiksi Luken Jouko Kumpulaa.

Mahdollisia yhteisvaikutuksia Kemiin sijoittuvan Kaidin biojalostamohankkeen kanssa voisi harkita arvioitavaksi tai ainakin niitä voisi kuvata puunhankinnan tasolla (määrä, sijainti, kuljetukset).

YVA-selostuksessa tulee esittää konkreettisia keinoja hankkeen vaikutusten lieventämiseen. Tällaisia ovat poronhoidon osalta erilaiset aitaratkaisut (maantie, rautatie, hankealue), poronhoidollisesti tärkeillä alueilla toteutettavat metsänharvennukset sekä hakkuutähteiden kerääminen jäkälälaitumilla. Myös näitä keinoja tulee pohtia yhteistyössä paliskuntien kanssa. Mikäli hankkeen sijoittelusta aiheutuu haittaa Hirvasniemen paliskunnalle, tulisi haittoja pyrkiä lieventämisen lisäksi myös kompensoimaan.

YVA-menettelyn seurantaryhmässä Paliskuntain yhdistystä ja paliskuntaa edustaa Hirvasniemen paliskunnan poroisäntä. Mikäli paliskuntia ja Paliskuntain yhdistys osallistetaan lisäksi edellä mainituin haastatteluin/neuvotteluin, on osallistaminen riittäväällä tasolla.

YVA-ohjelmassa esitetyillä hankkeen toteuttamisvaihtoehdoilla (VE 1 ja 2) ei liene eroa poronhoidon näkökulmasta.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

Viite:
Lapin ELY-keskus (2011). Porokolarit ja niiden vähentäminen. Toimenpideselvitys.

ma/ao